

Eerste ervaringen elektronische herkenning schapen en geiten positief

Onlangs is het onderzoek 'Elektronische identificatie en registratie voor schapen en geiten' afgerond. In dit verkennende onderzoek zijn de dieren van 125 dierhouders voorzien van elektronische oormerken of maagbolussen. Bijna een jaar lang werden merken, readers en managementsystemen beproefd en zijn mutaties doorgegeven aan de centrale database. De deelnemende dierhouders zijn over het algemeen positief. Elektronische identificatie en registratie heeft vooral in combinatie met een managementpakket zijn voordelen. Daarmee kan ook de hogere prijs van de oormerken gecompenseerd worden.

ir. Erik Schuiling

(ASG - Animal Sciences Group van Wageningen Universiteit & Researchcentrum, Lelystad)

OMNUMMEREN VOOR PILOT

Het omnummeren van de schapen is een fikse klus. Hiervoor werden medewerkers van NFSO, ELDA en studenten ingezet.

Foto: WUR-ASG

De elektronische identificatie en registratie (eI&R) voor de schapen- en geitenhouderij komt eraan. Ter voorbereiding op deze invoering heeft het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een verkennend onderzoek laten uitvoeren om ervaringen op te doen en om mogelijke problemen bij de grootschalige invoering te kunnen voorkomen. Aan dit project hebben 125 schapen- en geitenhouders deelgenomen, zowel professionele houders als hobbyisten. Om de zaken rond dierverplaatsingen te kunnen volgen, hebben 17 ketenpartijen meegedaan (transporteurs, verzamelplaatsen, slachterijen). Daarnaast waren diverse instanties betrokken bij het onderzoek.

De volgende identificatiemiddelen zijn gebruikt: drie typen oormerksets, bestaande uit een elektronisch en visueel oormerk, en één set met een bolus plus visueel oormerk. De bolus is in twee maten aangeboden: de midibolus en de minibolus. Voor het uitlezen van de chips in de oormerken of bolus hadden de deelnemers met meer dan dertig dieren de beschikking over een reader. Deze reader kon worden aangesloten op een managementprogramma op de computer. Drie bestaande bedrijfsmanagementsystemen (Beljaars, Falcoo en Egam) zijn hiervoor aangepast. Deelnemers die geen bedrijfsmanagementsysteem hadden, kregen een eenvoudig pakket waarmee diermutaties konden worden bijgehouden en gemeld. Een centrale database ontving en registreerde de meldingen van zowel de deelnemers als de ketenpartijen. De deelnemers zonder reader konden diermutaties via het internet melden.

Het nummeren

Bij aanvang van de proef zijn alle aanwezige dieren op de bedrijven omgenummerd. Dit omnummeren was een grote klus, die bovendien een nauwkeurige administratie vergde. Dieren die na het omnummeren zijn geboren, zijn door de dierhouder van oormerken of bolussen voorzien. Het aanbrenge van het elektronisch oormerk is niet anders dan een normaal oormerk, het inbrengen van een bolus is te vergelijken met het inbrengen van een grote maat wormpil. Uit een enquête onder de deelnemers blijken de pilot-oormerken minstens zo goed te voldoen als de normale oormerken. In een klein aantal gevallen zijn er problemen geweest met ontstoken

oren, maar dat komt ook bij de gewone oormerken voor. Dit blijft overigens wel een punt van aandacht bij oormerken in het algemeen: zowel de vorm van de oormerken, het tijdstip van inbrengen, ontsmetten en de aanwezigheid van ecthyma lijken invloed te hebben op oorontstekingen. In ernstige gevallen moet het oormerk uitgeknipt worden; in minder ernstige gevallen zal de ontsteking na verloop van tijd herstellen. Bij bolussen zijn geen problemen met ontstekingen opgetreden.

Bolus of oormerk

In de pilot hadden de deelnemers de keuze uit een elektronisch oormerk of een maagbolus, naast het verplichte visuele oormerk. Ongeveer tien procent van de dieren kreeg een maagbolus. Met name bij schaapskuddes was de bolus populair omdat schapen in het veld nog wel eens oormerken verliezen. Verlies zou bij de bolus kleiner zijn. In de pilot is dat ook gebleken: 0,4 procent van de bolussen is verloren of stuk gegaan tegen 1,2 procent van de elektronische oormerken. Bij melkschapen en melkgeiten kan de bolus een voordeel hebben bij het uitlezen vanuit de melkput. De bolus wordt namelijk aan de zijkant van het dier uitgelezen met de reader. De reader kan gemakkelijk vanuit de put op de gewenste plek worden gehouden. Het uitlezen van een elektronisch oormerk is vrijwel niet mogelijk vanuit de melkput.

Een belangrijk nadeel van de bolus is dat deze pas vanaf 12 kg levensgewicht (mini-bolus) of 25 kg levensgewicht (midi-bolus) kan worden ingebracht. Het bijbehorende oormerk kan wel eerder, bijvoorbeeld direct na de geboorte, worden aangebracht, maar dan moet op een later tijdstip de juiste bolus bij het dier worden gezocht. Dit vraagt een goede organisatie en verhoogt de kans op fouten.

De reader

De in de pilot gebruikte readers functioneerden technisch goed. Het uitlezen van oormerk of bolus gaat snel en goed. De uitleesafstand is afhankelijk van de reader en de RFID-chip. Belangrijk is dat de leesafstand niet te klein en niet te groot is. In het laatste geval is de kans

namelijk groot dat het oormerk van een dier in de nabijheid van het bedoelde dier wordt ingelezen. Een aandachtspunt bij de reader is de opzet van de software; met name de gebruiksvriendelijkheid van menu's en het kunnen vastleggen van de gegevens voor management. De gebruikte software was gericht op eI&R-doeleinden. Voor het managen van het schapen- en geitenbedrijf zijn meer mogelijkheden gewenst: vastleggen van gewicht, melkproductie, dekgroepen, uitscharen enzovoort. De vraag vanuit de markt zal uiteindelijk bepalen welke functionaliteiten de leveranciers zullen inbouwen in de readers. Belangrijke aspecten van de reader zijn ook (zak)formaat en duurzaamheid onder de omstandigheden waarin ze gebruikt worden.

Voordelen

De meeste deelnemers in de pilot zagen voordelen van eI&R voor hun bedrijf. In een enquête aan het eind van de onderzoeksperiode gaf 84 procent aan te willen doorgaan met elektronische oormerken. De kosten van deze oormerken zijn nu aanmerkelijk hoger dan de reguliere oormerken. Indien gebruik in de EU verplicht wordt, zullen door de grotere aantallen de prijzen dalen. Vooralsnog is gebruik van eI&R vrijwillig en betaalt de dierhouder meer voor de oormerken en zullen de extra kosten gecompenseerd moeten worden. Dit kan door eI&R te koppelen aan het bedrijfsmanagementsysteem. Zo kunnen de dieradministratie en productieregistratie efficiënter worden uitgevoerd en worden schrijf- en tikfouten voorkomen. Uit de pilot kwam naar voren dat een Centrale Individuele Registratie (CIR) voordelen heeft boven een aantallen registratie (CAR). De voordelen zijn: betere tracking en tracing bij uitbraak van ziektes, bij diertransporten kan een melding aan de centrale database het invullen van transportdocumenten overbodig maken, het bedrijfsregister is eenvoudig op te vragen vanuit de database en hoeft niet meer op papier bijgehouden te worden. Dit laatste is vooral een voordeel voor houders zonder bedrijfsmanagementsysteem.



ELEKTRONISCH OORMERK

Een schaap met een zogenoemd eI&R-oormerk, dat voor de proef was ingebracht.

Foto: WUR-ASG

